բանը և սարսռեցուցիչ երեկոն կը թաղէր յաւիտենական անմահութեան գաղափարը, զայն յանձնելու համար պատմութեան յաւերժական արշալոյսներուն։

Այս հոյակապ գիւցազներգին մէջ Ալէմշահ գրած էր Եղիշէի իսկական հոգին, իր ուղղակի ներշնչարանն եղած է այդ ոսկեմատեանը ուր խտացած է հայուն բիւրեղացած անցեալն ու ապագան։

Երկարաշունչ աշխատանքը կատարեալ միութիւն մ'ունէր իր ամբողջութեան մէջ. ամէն գործիք իր ուրոյն պաշտօնը կը կատարէր ճշտուած և դաշնաւորուած միւսներուն հետ։ Հեղինակը տիրացած և ընտանի էր իւրաքանչիւր նուագարանի հետ։ Խորհրդաւորութիւններն ու սաստկութիւնները ազդեցիկ էին, մանաւանդ մեծ կարեւորութիւն տրուած էր նմանաձայնին և երաժշտական պատկերներուն։

Պէտք է ըսել որ 45 հոգինոց նուագախումբը քիչ էր այդքան մեծ գործ մը իր կատարելութեան մէջ ներկայացնելու համար։

Ճապաղ պիտի ըլլայ, երբ ըսեմ թէ խելայեղ ծափերը և կեցցէները շատ երկար տեւեցին, խանդավառ ժողովրդի կողմէն։ Անոնցմէ ոմանք գիտակցաբար, ոմանք բնազդօրէն կը զգային թէ այս երաժշտութեամբ հայը արուեստի մեծ նուաճում կը կատարէր և կրնար պարծիլ իր տաղանդաւոր զաւակով։

Մինչանկեալ դադարէ մը վերջ՝ որ հոգիները կ'անդորրէր՝ կը նուագուէին Գ. Ալէմշահի հայ ժողովրդական պարերը։ Առաջը Կոմիտաս վարդապետի հաւաքածոյէն էր։ Երեւանի երանգին և Շուշուայ Մարալի Ունապին և Վաղարշապատի Շուշիկը։

Պահելով իրենց հայկական նկարագիրը, երգերը եւրոպական նուագաւորումին նուրբ առուեստն ու պերճանքն ունէին։ Չէին տուժած իրենց բնիկ հարստութենէն, և ոչ ալ եւրոպականացած, ինչպէս շատ մը անխոհեմ երաժիշտներ ըրած են ուրիշ երգերու վրայ։ Զորան ալ քնքուշ և զուարթ էին, տափի, սրինգի և բարձրասրինգի (oboe) տիրող գեղջկական պարզութեան մէջ։ Պարերուն յաջորդեցին դաշնաւորուած չորս մենակներ նուագախումբի ընկերակցութեամբ։ Առաջինն էր «Ռուխուրիկը» ստորագրողին քերթուածին վրայ, ուր կարօտի մղձաւանջը Ե. Փափազեանի հոգեխռով ձայնով ծուխին հետ կը բարձրանայ երգիչէն, մինչ գործիքները կը ձայնակցին մեղմ ու տխրանոյշ հովերուն, որոնք կը բերեն հայրենի ծուխն ու կարօտը։

«Ծըխէ՞, ծըխէ՞ իմ բուխերիկ հայրենի
Կարօտանքիս այրումով
Ես հեռու եմ բայց ծուխդ հոգւոյս կը հասնի
Իմ սարերուս հովերով»։

Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան մեզ հմայեց Ա. Իսահակեանի «Դաղիկ էի» և Թէքէեանի «Լոս սիրեցի»ով, մանաւանդ այս վերջինը յուզումի և գործիքացումի խոսպէս գեղեցկութիւն մ'էր, երբ նուագախումբի կամաւոր dissonanceը մըսաքերը կը պատրաստէր Թախծոտ երգի մը խոր և զգայուն ներածութեամբ։

Նոյնը կարելի է ըսել և Ա. Իսահակեանի «Սիրելիս»ին համար, զոր Պ. Մարիկեան շատ լաւ երգեց իր թաւշային ձայնով։ Ալէմշահի «Լրկոռ պատմուռածք հազար ռ մեկ գիշերնեռեն» կտորը հեղինակին համար նոր աստիճան մ'էր վերելքի, առաջին ունկնդրութիւնն էր. շատ սպաւորիչ ու հեքեաթային, նիւթը ասրեւելեան էր, մանաւանդ արաբական ներշնչումով. ուր դարձեալ քաղցրալար գործիքները կը խօսէին ոսկեղէն սոխակի պէս, հեշտաբոյր հաշիշի և խունկերու թեւերուն մէջ. ամբողջ շուայտ և շռայլ։ Արաբիան հարազատօրէն կը պատկերանար մեր երեւակայութեան։

Նուագահանդէսին յայտագիրը կը վերջանար Ա. Սպենդիարեանի երեւանեան հրիւռնեներու շարքէն «Լենջէրի» և «Հիմազ»ով թեպէտ նուազ յաջող քան մեր մեծ վարպետին «Երէք արմաւենիները», սակայն այս երկուքն ալ մեր սրտին մօտ էին և շատ եզական մոթիւներու և գործիքացումի աշխատանքով. մանաւանդ «Հիմազը» մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց բռնի կըրկնութեանց մղելով նուագողները։

Երբ հանդէսը կը վերջանար ամբողջ դէմքերուն վրայ կար գոհունակութիւն. ամէն մարդ կը զգար գեղեցիկ օրուան մը տպաւորութիւնը, ուր արուեստ, ազգ և պատիւ կազմած էին ցանկալի եղբայրութիւն մը։

Որչափ փափաքելի էր որ Գ. Ալէմշահ յաճախ տար այսպիսի նուագահանդէսներ, ոչ միայն հայութիւնը այլեւ օտարները մասնակից ընելու մեր տոհմիկ հարստութեան, փոխանակ կուսակցական կռիւներու և կամ կարեկցութիւն մուրալու մեր դատին համար։ Մենք կը մաղթենք համակրելի և տաղանդաւոր երգահանին լաւագոյն յաջողութիւններ։

Հ. Վահան Յովհաննէսեան

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ՈՒ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ս. ԽԱՉԻ ՏՕՆԸ. — Վենետիկ – Մ. Ռափ. Վարժրն.

Ո՛վ որ Մայիս 3ին Վենետիկ գտնուի, պիտի տեսնէ Դուքսերու քաղաքին հնաշխարհիկ տաճարին քով ամբոխ մը որ կը գիմէ մօտակայ Հայոց թաղը (Calle degli Armeni) և հոն Հայոց Ս. Խաչ եկեղեցւոյն մէջ (Santa Croce degli Armeni) ներկայ կ'ըլլայ հայկական սիրուն ձայնաւոր պատարագին, որուն պսակը կ'ըլլայ երեկոյեան ժամերգութիւնը՝ խունկով, շարականով ու կենաց փայտին համբոյրով օծուն։

Սրբազան արարողութիւն մը կրկին գարերով շարունակուած Ուխտիս Հայրերէն վանքիս աշակերտութեան հետ, մասնակցութեամբ Մ. Ռափայէլեան Վարժարանի սաներուն։

Յիշատակի տարեկան նուիրականութիւնը սակայն անբաժան է այժմ տխուր մտածութենէ մը։ Ո՛չ ոք, ոչ մէկ հայ կայ կամ հայախօս սերունդ անոնցմէ՝ որ երբեմն հոս կ'ապրէին բարի համբաւով և բարեկեցիկ գերքով։

Այս տարի սակայն կրօնաբոյր հանդէս մը խառնուեցաւ եկեղեցականին՝ Մ. Ռափ. Վարժարանին մէջ, սակաւաթիւ հայ գաղութին, և Վենետկոյ եկեղեցական ու քաղաքական մեծ դէմքերուն ներկայութեամբ։

Յարգանքի, սիրոյ և երկրպագութեան ցոյց մ'էր կենաց Փայտին, և այդ աստուածային յիշատակը այնքան մեծ էր և խոր՝ որքան թարմ և համաշխարհական ցոյցը Գողգոթայի Զոհի 1900 ամեակին, որուն հետ կը խառնուէր բնականօրէն մեր նահատակ ցեղին եւ մեր ցեղվին նահատակութեան Ապրիլեան նուիրական յիշատակը։

Ճառերու, ոտանաւորներու, հայ և օտար երգերուն մէջէն բացառիկ շքով գուրս ցայտեցին հայ-եկեղեցական երկու անձնան մեղեդիներ, «Արժարսիրուրեամբ» զոր տխուր վիհութեամբ երգեց ուխտիս երաժշտագէտ և գեղաձայն Հ. Դաւոնդ Վ. Տայեան, և «Եկայք հաւատացեալք» նոյն Հօր ձեռքով ուսումնասիրուած և խաղացուած, զոր նուագեց վենետկեան ջութակնեռու քառակը. երգ մը որ իր ընթացքին կը ճախրէ ազնիւէն՝ վսեմ, ու կ'ինչնէ խոր լքումի և յուզման մէջ, անցնելով թալկացումի պահերէ. երգ մը՝ համակ խոցումի արեւելեան խանգի, թէեւ միշտ զուսպ իր գծերով՝ որոնք սրբաբոյր ստեղծներու սահմանէն չեն զարտուղիր բնաւ։

Երգասէր և գեղագէտ վենետկեցի ընտանին իր զմայլանքն յայտնեց և վառ տենչը՝ ստէպ այդ գեղեցիկ երգերէն նմոյշներ վայելելու։

ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԸ. — Մ. Ռափ. Վարժրն. Վենետիկ.

Այս տարի Մայիս 27ին կատարուեցաւ Մխիթար Աբրահօր, Մուրատի և Ռափայէլի տարեկան հանդէսը, ոգեւորութեամբ մը, սիրով և պաշտամունքով՝ որոնց արժանի են այդ մեծերը։

Յետ առաւօտեան հանդիսաւոր պատարագին՝ որ կը մատուցուէր Մուրատի և Ռափայէլի հոգիներուն համար, խառնուած դաստիարակներուն և աշակերտութեան բարեպաշտոն աղօթքներուն, ճաշէն վերջ ժամը 3,30ին տեղի կ'ունենար գրական-երաժշտական ակումբը։

Քաղաքիս Արտի Պատրիարքին, եկեղեցական ու քաղաքական բարձրաստիճանն հրաւիրեալներուն եւս ծանօթացնելու համար ազնիւ բարերարները, վարժարանին հսկիչներէն Պ. Ռիցցոյ մանրամասնօրէն պարզեց անոնց կեանքը, ազնիւ նպատակն ու անոր համար սահմանած գումարը, շուրջ հարիւրամեայ ընթացքին այդ հաստատութեան տուած արդիւնքները հայ ազգին։

Աշակերտներէն՝ Թ. Կապուտիկեան, Յ. Զէրքեզեան՝ արձակ, իսկ Պ. Գաֆթանճեան ալ ոտանաւորով մը՝ գեղեցիկ գրուագներ հիւսեցին բարերարներուն անուան և մեծ գործին։ Ոսկեան – Զաքարեան պատանին ոտանաւորով մը ցոյց տուաւ բնական տաղանդի ցոլքեր արտայայտութեան և շարժուձեւի ուժեղ թափով։

Ուրախալի էր տեսնել երաժշտական խումբը Վարժարանին ջութակահար սաներէն – Յ. Պոյաճեան, Վ. Կիրակոսեան, Գ. Գալֆայեան, Մ. Պախչէճեան, և որպէս ցայտուն և արուեստին տիրացած Խ. Ֆէշիշեան, որոնք մեր ժողովրդական երգերէն զատ ճաշակ մը տուին Պէթհովէնէն և Շուպերտէն և այլ նուագներէ։

digitised by A.R.A.R.@

Հուսկ հնչեցին խմբերգով քայլերգը Մխիթար Աբբահօր՝ որուն անդրիին շուրջը պսակ կազմելով՝ հանդիսաւոր ցոյցը կը կատարէին սիրոյ և երախտագիտութեան, Լուսանորոգի մեծ հոգւոյն և օրինակին համեմատ զարգանալով, որպէսզի նոյն հոգւով նուիրուին մեր ազգին բարոյական և մտաւորական յառաջդիմութեան:

Միաբանութեանս ընդհ. Աբբահայրը Հ. Յ. Աւգեր, քաջալերեց և ուրախակից եղաւ սանեբուն ցոյց տուած խորին զգացումներուն Մխիթարի և զոյգ Բարերարներուն հանդէպ ու հայրական յորդորով սրտապնդեց զանոնք զարգանալ կրթութեան այդ սրբավայրին մէջ:

ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Բարերարներու նուիրուած գրական-երաժշտական ակումբին յայտարարեց մարզահանդէսը՝ որ ինչպէս մեզի նոյնքան նաեւ հրապուրիչ է վէնեակոյ կրթական բարձր շրջանակներուն:

Ուս. Կալլոյի հրամասարութեան տակ մեր կորովի հայ պատանիները ցոյց տուին մեր ամուր և չարքաշ տիպարը՝ նախ շուէտական մարզանքով, յետոյ ձեռնագուղնդով, վաղքով, ցատկելու զանազան ձեւերով, ձողի և չուանի վրայ վերելքով եւն:

Ընդհանուր խաղերուն մէջ փայլեցան՝ Ն. Յակոբեան որ փոխանորդն էր ուսուցչին ընդհ. հրամասարութեան մէջ, ինչպէս խմբապետները՝ Յ. Երկանեան, Ա. Յակոբեան, Հ. Ասլանեան, Մ. Շերինեան, Ս. Գազէզեան և Ժ. Եղիազարեան:

Որպէս մրցանիշ կոտրողներ նախորդ տարիներուն վրայ՝ հաճոյքով կը յիշենք Նուպար Յակոբեանը՝ որ յաջողեցաւ ցատկել՝ երկայնութիւն 6.20. մեդր. բարձրութիւն՝ 1,60 մ. (ամերիկեան ոճով). բարձր. պատուհանագնով՝ 180 մ. – բարձր. ձողով՝ 3 մ.:

Իսկ Յ. Երկանեան՝ երկայնութիւն (ցատկել)՝ 6,10 մ., գնդաձակութիւն (5,50 հզրգրմ. ծանր)՝ 13 մեդր (աննախընթաց յաջողութիւն): Հուսկ նշանակելի է նաեւ Մ. Խաչատուրեան՝ որպէս ձկնաձեւ ձի ցատկող:

Ժամ մը տեւեց մարզահանդէսը բազմութեան հետաքրքրող խանդավառութեան մէջ

Մեր կորովի սաներուն կը յայտնենք մեր լիասիրտ խնդակցութիւնը, նորանոր յաղթանակներով քաջանալու մտաւորականին հետ մարմնակրթանքի կարեւոր հրահանգներուն մէջ:

ԹՈՐ.

ԲԱՐԵԲԱՐԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԸ. — Ի Սեւր (Փարիզ):

Մխիթար Աբբահօր, Մուրատի և Ռափայէլի յիշատակին սարքուած հանդէսը, մայիս 6-ին, երախտագիտութեան և յարգանքի խանդավառ ցոյց մ՝եղաւ ներկայ և նախկին սաներու մասնակցութեամբ՝ ի ներկայութեան Փարիզի մեր ազգայիններուն հոծ բազմութեան:

Մուրատեան Վարժարանին տեսուչը՝ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան արժանի դրուատիքն ըրաւ ազնիւ Բարերարներուն և Մխիթարի՝ որ գիտցաւ իր Ուխտին ձեռքով անմահացնել ազգօգուտ նուիրական հաստատութիւնը, ուսկից այնքան լոյս և սէր ծծեցին և սփռեցին ամբողջ Ազգին մէջ Պէշիքթաշլեան և իր հաւէն հաբիւրաւոր և հազարաւոր ազնիւ սրտեր ամբարտակ կանգնելով հայ ցեղին պաշտպանութեան:

Խօսք առաւ ապա Պ. Ա. Ինճիճեան որպէս Թարգման Մ. Ռափ. Ն. Աշակերտաց Մուսեան վառ զգացումներուն, շեշտեց օտարացումի վտանգը, մատնանշեց մեծ բարերարներուն օրինակը՝ որոնց հարկ է հետեւին ուրիշներ ալ՝ յանուն մեր ազգութեան, ի լոյս հանելու նորանոր նման հաստատութիւններ:

Իրմէ վերջ Պ. Հրանդ Համամճեան՝ պաշտող մը Պէշիքթաշլեանի գաղափարին՝ ոգեւորուած խօսքերով կոչ ըրաւ հայ սրտերուն՝ շղթայ կազմելու եղբայրութեամբ՝ հայ ազգութեան նուիրական գրօշին տակ:

Մխիթարի և զոյգ Բարերարներուն նուիրուած գեղեցիկ ուղերձներ և արտասանութիւններ կատարեցին սաներէն ոմանք:

Իսկ հանդէսին գեղարուեստական բաժինը փայլեցուցին հեշտալուր մեներգներով՝ Օր. Հ. Ամնագամեան և Ե. Փափազեան:

Հանդէսը իր ամբողջութեամբ կարծես համազգային բնոյթ ունէր, ինչպէս ամէն հանդէս որ կը կատարուի Մխիթարեան յարկերուն տակ. և այդ ազնիւ և մեծ ոգին է որ կը կերպաձեւէ աշակերտութիւնը՝ ազգանուէր տարրեր ըլլալու վաղը բոլոր հայաշատ կեդրոններուն մէջ, միշտ հայ ազգին բարձրացման դատին համար:

Մեր անվերապահ խնդակցութիւնը Մուրատեան Վարժարանին յարգելի Տեսչութեան՝ որ գիտէ այսպէս կրթել աշակերտութիւնը և սփռել մեր հայրենաբաղձ սրտերը նման գեղեցիկ և կրթիչ հանդէսներով:

ՏԵՂԵԿԱԳՈՒ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀԱՅ-Ազգ ՍՍՀ
Ա. Մեսրոպ Մաշտոցի անվան

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆՔ

ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ. — Խրախիրներեն վիճելու խորհրդարանը. արձակ էջեր և քերթուածներ. (Ն. Գ. Բ. մատենաշար 8). էջ 156. Փարիզ, 1933. գինը՝ 20 ֆր.:

ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ ՅԱԿՈԲ. — Այսպէս է Ամերիկան. էջ 46. Ֆիլատելֆիա, 1934:

ԳԵՂԱՐԲՈՒՆԻ Գ. — Լուրեր քաղքէն, վէպ, հր. Հ.-Սամուէլ գրատան, էջ 127, Փարիզ, 1933: — Թաղնիդեն վերջ, վէպ. հր. Հ.-Սամուէլ գրատան. էջ 149, Փարիզ, 1934:

ՃԷՊԷՃԵԱՆ ՏՈՔԹ. Ա. Յ. — Ժառանգական նուրբեան նորավէպը. էջ 302. տպ. Գոլէճ, Հալէպ, 1934:

ԲԱԽՏԻԿԵԱՆ Ս. Ա. — Արաբկիր և շրջակայի գիւղերը. պատմական ազգագրական համառօտ տեսութիւն. էջ 159, Պէյրութ, 1934:

ԱՐՄԷՆ ՍԵՒԱՆ (խմբ.) — Մասիս տարեգիրք, Ա. տարի, 1934. էջ 320. հր. և տպ. «Մասիս» տպարանի, Սոֆիա:

ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ՎԱՀԱՆ. — Յիշատակարան, Գ. հատ. թ. 22-26: — 22-23, Թրքահայ լրագրութիւնը. – 24, Նշանաւոր ազգայինք. – 25-26, Հայ գաղութը և մամուլը Եգիպտոսի մէջ:

Գրուբեան Խաչի Օր, բացառիկ թիւ, նուիրուած Միութեան հնգամեայ գործունէութեան 1929-1934. հր. Պուլկ. Գթ. Խաչի շրջ. վարչութեան:

Տեղեկագիր, 1931-1933 Արաղի շրջանի ազգային դպրոցների. Թէհրան:

ՓԱՆՋԻԿԵԱՆ Հ. ԳԷՈՐԳ. — Ծաղրուած ռոմանտիկաւոտը, քրքջալիր զաւեշտ երկու արարուածով. (Շար. թատր. թ. 7), էջ 30. Պլովդիւ, տպ. «Իգմիրլեան», 1934: — Երկու ապուշ ժառանգներ, զաւեշտ մէկ արարուածով (Շար. թատր. թ. 8), էջ 32. Պլովդիւ, տպ. «Լունա», 1934:

Հ. Գ. Ֆ. (թրգմ.) — Վարք Ս. Թերեզա Յիսուսի. էջ 64. տպ. Պլովդիւ, 1933: — Վարք Ս. Մարգարիտա Մարիամ Ալակոքի. էջ 66. Պլովդիւ, 1933: — Աղօթքներ Յիսուսի Սրտին. էջ 16. Պլովդիւ, 1934:

Հ. Հ. ՈՍԿԵԱՆ (ամփոփեց). — Պատանեկուրեան փորորիկներուն. էջ 101. Պլովդիւ, 1933: — Ինչպէս ծնողքը տնային դաստիարակուրիւն պիտի տայ իր զաւկին. էջ 68. Պլովդիւ, 1934:

ՋԱՐԴԱՐԵԱՆ ՀՐԱՉ. — Մեր կեանքը. վէպ. էջ 304, Տպ. «Արաքս» Թոփալեան Եղբ. Փարիզ:

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Դ. Տ. (պատրաստեց). — Որբի գիրքը. յիշատակներ մերձաւոր Արեւելքի Նպաստ. Ընկ. գործունէութենէն Սիւրիա-Լիբանան և Պաղեստինի շրջան 1915-1930. էջ 120. գինը՝ 8 ֆր. Տպ. «Ազատ», Պէյրութ, 1932:

ԱՄԱՏՈՒՆԻ ԵՐՈՒԱՆԴ Վ. — Ի՞նչ տեսայ Խ. Հայաստանի մէջ. էջ 56. Տպ. Ֆիլատելֆիա, 1933:

Յ. Պ. ԳԱԼԷՄԲԵԱՐԵԱՆ (կազմեց). — Ղէոնդ Արք. Դուբեան, իր կեանքն ու գործը. (կենսագրութիւն՝ Ա. Ալպօյաճեանէ). էջ 160. գինը՝ 10 Եգ. դհ. Տպ. Սահակ-Մեսրոպ, Գահիրէ, 1934:

ԳԱԼԷՄԲԵԱՐԵԱՆ ԼԵՒՈՆ Պ. — Մանկական դաստիարակութիւնը տան մէջ. էջ 80. գինը՝ 5 Եգ. դհ. Տպ. Սահակ-Մեսրոպ, Գահիրէ, 1934:

ՏԱՏՐԵԱՆ ՎԱՀԷՐԱՄ. — Վերջին ներկայացումը. տրամ 3 արար և 1 պատկեր. էջ 44. գինը՝ 50 զրշ. Տպ. «Կիլիկիա», Կ. Ն. Մազասճեան, Կ. Պոլիս, 1933:

ՌԱԶՄՈՒՆԻ Ա. — Ազգային կեանք. թատերական գաղթահայ կեանքէ, 3 արար. էջ 96. գինը՝ 10 ֆր. Տպ. «Արաքս» Թոփալեան Եղբ. Փարիզ, 1933:

ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ Յ. Ե. — Փուռնչ հին դիցաբանուրեան (ոտանաւոր) հանդերձ ծանօթութիւններով. էջ 43. գինը՝ 4 ֆր. Տպ. Կ. Տօնիկեան, Պէյրութ, 1933:

Յատուկ շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ Հայ եկեղեցական երաժշտական գործերը

Աստուածային Պատարագամատոյց կամ խորհրդատետր Սրբազան պատարագի ըստ արարողութեան Հայաստանեայց Առաք. Ս. Եկեղեցւոյ. — գրաբ. աշխ. եւ անգլ. հանդերձ Մ. Եկմալեանի ձայնագիր երգեցողութիւններովն և անոնց անգլ. տառերով, հայերէն ընթերցանութիւններով: – Շարայարդարեց, աշխարհաբարի վերածեց և անգլիերէնի թարգմ. Արսեն քնց. Թորոսեան
2 հտ. Տպ. Նիւ Եորք, 1933:

ՏՆՏԵՍԵԱՆ ԵՂԻՍ Մ. — Տարերք երաժշտութեան. էջ 44, գինը՝ 50 զրշ.:

— Նկարագիր երգոց Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ և յաւելուած բովանդակութիւն ըստ ութ ձայնից. Բ. տպ. Տպ. Յ. Աստուրեան Որդիք. էջ 146+10. գինը՝ 75 զրշ. Կ. Պոլիս, 1933:

digitised by A.R.A.R.@